

3. Μουσείο Ερέτριας

Το Μουσείο της Ερέτριας είναι το τελευταίο χρονικά Μουσείο της Εύβοιας και εγκαινιάστηκε τον Μάιο του 1991.

Τα τελευταία χρόνια, με την ευθύνη της υπαρχιτεκτονικής του άθρο, οργανώθηκαν από την αρχή η επαναεπιτοποίηση η Συλλογή της Αειθήου, η μικρή συλλογή της Ποταμίας Κύμης, το Μουσείο της Καρύστου και, λίγο πριν από τη λειτουργία του Μουσείου της Ερέτριας, το Μουσείο της Χαλκίδας.

Σε όλα τα Μουσεία και της Συλλογές της Εύβοιας που αναφέρθηκαν πιο πάνω υιοθετήθηκε ενιαίος τρόπος έκθεσης, που αναδεικνύει τα ευρήματα, και να κινεί το ενδιαφέρον του επισκέπτη σε λιγότερο, φαινομενικά, συναρπαστικά εκθέματα, όπως π.χ. τα νομίσματα ή οι επιγραφές, τα οποία, σαν πιο "δυσνόητα" εκθέματα.

Ος τρόπος έκθεσης αποφασίστηκε να αποφευχθεί η ουσιαστική πλήθους αντικειμένων και να εκτεθούν τα σημαντικότερα για την ιστορία της τέχνης ή την ιστορία της πόλης. Για την πληροφόρηση του επισκέπτη κρίθηκε απαραίτητη η παράθεση εποπτικού υλικού (φωτογραφίες, χάρτες, κείμενα δοκιμαστικά), που αποτελούν τη βάση και το ιστορικό πλαίσιο για την κατανόηση του έργου τέχνης ή του απλού προϊόντος της καθημερινής ζωής.

Στο Μουσείο της Ερέτριας δεν έχει περατωθεί ακόμη το τμήμα της έκθεσης των επιγραφών που βρίσκονται στις στοές και στο προαύλιο.

Χώρος του Μουσείου. Το Μουσείο βρίσκεται στο δυτικό άκρο της πόλης, στο πίσω μέρος τέρμας αλής (όπου εκτίθενται οι επιγραφές), και περιλαμβάνει δύο αίθουσες εκθέσεως, στα δύο η έκθεση αρχιτεκτονικών μελών και επιγραφών καθώς και αποθήκες.

Το 1960 χτίστηκε το μουσείο, με μία αίθουσα και αποθήκη, ενώ εργασίες επέκτασης έγιναν το 1961-62.

Το 1963 ο χώρος κρίθηκε ανεπαρκής, λόγω του πλήθους των ελληνικών και των ελβετικών ανασκαφών στην περιοχή καθώς και των αγγλικών ανασκαφών στο Λευκαντί. Γι' αυτό, το 1987 η Ελληνική Υπηρεσία, σε συνεργασία με την Ελβετική Αρχαιολογική Σχολή, που επιμίσθησε και όλο το οικονομικό και τεχνικό βάρος του εγχειρήματος, άρχισε τις εργασίες επέκτασης, οι οποίες τελείωσαν το 1991.

Προβάλαμος: Στην είσοδο προς τις δύο αίθουσες εκτίθενται ευρήματα από την περιοχή της Ερέτριας και τον γειτονικό Μαλακάντα: Μία επιγραφή δουτροφιδών, από τις αρχαιότερες της περιοχής (αρ. 1206), κεφαλή "άρκτου" (κοριτσό αφιερωμένο στην Άρτεμη) από τον Μαλακάντα, ακέφαλο αγαλμάτιο "άρκτου" καθώς και γυμνό αγούρι οκλάζοντος (αρ. 625, 1269), τύπος που χαρακτηρίζεται σαν "υπέρμετρος του ναού".

Α' αίθουσα: Περιλαμβάνει ευρήματα προϊστορικών χρόνων (2500-1100 π.Χ.) από το Λευκαντί, την Αμάρνυθο και την Ερέτρια, ευρήματα των πρωτογεωμετρικών χρόνων από το Λευκαντί και Γεωμετρικών-Αρχαϊκών από την Ερέτρια.

Στον μεγάλο κεντρικό πεσό, μαζί με τους χάρτες και τις αεροφωτογραφίες, αναγράφονται οι κυριότεροι σταθμοί της ιστορίας της πόλης.

Στην **προθήκη 1** εκτίθενται: Αντικείμενα από τις θρεναϊκές ανασκαφές στον προϊστορικό οικισμό της Σηρόπολης στην Άρτεμη, ιδιαίτερα η κεραμική του τέλους της Πρωτοελλαδικής (περί το 2000 π.Χ.) και της Μεσοελλαδικής περιόδου καθώς και της Μυκηναϊκής. Εξαιρετικά ενδιαφέρον έκθεμα είναι αλάβετρο μυκηναϊκό με παράσταση γρύλα, ελαφίου και ζαρκαδιού, του 1200-1100 π.Χ.

Στην **προθήκη 2** συνεχίζεται η έκθεση των μυκηναϊκών ευρημάτων από την Σηρόπολη και αρχίζει η έκθεση των Πρωτογεωμετρικών αγγείων από τα νεκροταφεία του Λευκαντί.

Ιδιαίτερα ενδιαφέρον είναι αγγείο σε σχήμα πουλιού.

Στις **προθήκες 3-5** εκτίθενται αντικείμενα των ελληνοβρετανικών ανασκαφών στα νεκροταφεία του Λευκαντί (Σκουμπρή, Παλιά Περιβάλλια, και ιδιαίτερα από την Τούμπια, όπου στην κορυφή λόφου βρέθηκε αμυδωτό κτήριο που ιδρύθηκε πάνω από τάφο του 10ου π.Χ. α.ι. προς τιμήν Ήρωα).

Στα νεκροταφεία αυτά, που έχουν διαρκεία από την Υπομυκηναϊκή έως την Υστεροπρωτογεωμετρική περίοδο (1100-750 π.Χ.), βρέθηκαν ταφές αλλά και κούρες νεκρών.

Στην **προθήκη 3** εκτίθενται αγγεία της Πρωτογεωμετρικής περιόδου, μεταξύ των οποίων εισαγμένα από την Αττική και την Κύπρο και χρυσά κοσμήματα. Εξαιρετικά σημαντικό έκθεμα είναι το ειδώλιο του Κενταύρου που βρέθηκε στο νεκροταφείο της Τούμπας.

Η **προθήκη 4** περιλαμβάνει επίσης αττικά αγγεία αλλά κυρίως αντικείμενα εισαγμένα από την Ανατολή Υστεροπρωτογεωμετρικής περιόδου. Ενδιαφέρον έκθεμα αποτελεί όλογο πάνω σε τροχούς, που μεταφέρει δύο αγγεία.

Η **προθήκη 5**, εκτός από τα εισαγμένα αττικά αγγεία και την πυξίδα με παράσταση πλοίου, που αξίζει να δει κανείς, περιλαμβάνει πόρτες δωδικτικού τύπου και χρυσά κοσμήματα που προέρχονται από τις ελληνοβρετανικές ανασκαφές. Γίνεται σαφές ότι το Λευκαντί ήταν εξαιρετικά σημαντική θέση, όταν η Ερέτρια δεν έχει να επιδείξει ακόμη τίποτε σημαντικό στον οικισμό ή τα νεκροταφεία της.

Στην **προθήκη 6** εκτίθενται ευρήματα από τις τελευταίες ανασκαφές (1987 κ. ε.έ.) της υπαρχιτεκτονικής στην προϊστορική Αμάρνυθο, από το Λόφο Παλαχοχώρι (2500 π.Χ. τουλάχιστον μέχρι το 1100 π.Χ.), και Ελληνικό κρόνο λίθινα εργαλεία, εγχάρδο πιάμα πιεζέας, στέσιο μαχαίρι, λίθινο τρίτηρες σε σχήμα κουβαρίστρας και χαρακτηριστικά δείγματα κεραμικής της ΠΕ, ΜΕ και ΥΕ περιόχου είναι τα χαρακτηριστικότερα εκθέματα.

Στην **προθήκη 7** εκτίθενται προϊστορικά ευρήματα από τις πρόσφατες ανασκαφές στην Μαγούλα, θέση μεταξύ Ερέτριας και Αμάρνυθου, καθώς και προϊστορική κεραμική από την Ερέτρια.

Κένταυρος Π.Γ. χρόνων. Λευκαντί.

Επίτηρο Αμάρνυθου. Τέλη του αι. π.Χ.

Στην **πρόβληξη 8** εκτίθενται ευρήματα από τον Γεωμετρικό οικισμό της Ερέτριας (Θου αι. π.Χ.), η οποία τότε διανύει το πρώτο της δυναμικό στάδιο με το χτίσιμο αθλημάτων και αρχαίων οικιών και ιερών. Σ' αυτή την περίοδο συντηρείται τόσο η τάφη όσο και η καυτή. Άξιος προσοχής στην πρόβληξη αυτή είναι ο σκόφος με μίμα που περιέχει τον **θησαυρό** του "χρυσόχοου" (8λ. εστ. 29).

Επίσης ενδιαφέρον είναι θραύσματα αγγείων με παραστάσεις πολεμιστών και αλόγων, χάλκινα ειδώλια και σκόφος με πρώιμη επιγραφή (είναι γνωστό ότι η Εύβοια μετέφερε νωρίς το αλφάβητο από την Ανατολή).

Η **πρόβληξη 9** περιλαμβάνει αμφορέα τοπικής παραγωγής του Θου π.Χ. αι., που περιέχει παιδική τάφη.

Στην **πρόβληξη 10** εκτίθενται ευρήματα από τους πρώιμους τάφους της νεκρόπολης στο ΒΔ τμήμα του οικισμού.

Στην **πρόβληξη 11** εκτίθεται το περιχόμενο όλων τώρων από το Ηρώο.
Στην **πρόβληξη 12** εκτίθενται αντικείμενα που βρέθηκαν στον ναό του Δαφνηφόρου Απόλλωνα, και συγκεκριμένα σε αποθήτη Β.Α. του γεωμετρικού αθλητικού τεμένους.

Εκτίθεται κεραμική τοπικών εργασιών αλλά και εισηγμένα αντικείμενα, μεταξύ των οποίων ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν χάλκινες παρωπίδες αλόγου από την Β. Συρία, ειδώλια αιάγρου, ίσως από το Ιράν, γυναικείο ειδώλιο στο οποίο το σώμα εκφύεται από άνθος λατού, και σκαρβαδία.

Η **πρόβληξη 13** περιλαμβάνει ταφικό αμφορέα από την παράκτια νεκρόπολη που βρίσκεται στο ΝΔ τμήμα της αρχαίας πόλης και αποτελεί το κύριο νεκροταφείο από τον 8ο π.Χ. αι. έως το τέλος του Θου π.Χ. αι.
Στην **πρόβληξη 14** εκτίθενται κτερίσματα από το ΝΔ νεκροταφείο, επίσης που προέρχονται τόσο από ταφές σε κεραμοσκεπές τάφους όσο και από καύσεις.

Η **πρόβληξη 15** περιλαμβάνει αμφορέα από την παράκτια Ν.Δ. νεκρόπολη με παράσταση Ηρακλή στη μία όψη και "πνιγιά θηρών" στην άλλη (570 π.Χ.).

Στο κέντρο της αίθουσας και στη μία όψη του κεντρικού πεσού εκτίθεται ανάγλυφος πίδα, που χρησιμοποιήθηκε για επένδυση πηγαδιού, σε δεύτερη χρήση. Εικονίζεται σκηνή μάχης στη μία ζώνη και αρπακτικά που σπαράσσουν πτώματα στην άλλη.

Αίθουσα Β: Εδώ δεσπόζει το τυπικό αίετμα του Ναού του Δαφνηφόρου Απόλλωνα, που εκτίθεται για πρώτη φορά στην Ερέτρια, 100 χρόνια μετά την εύρεση του από τον Κουρουνοϊώτη, (τέλος του Θου π.Χ. αι.), ανήκει στον δωρικό ναό που καταστράφηκε το 490 π.Χ. από τους Πέρσες. Με κεντρικό θέμα την απάτη της Αμαζόνιας Αντιόπης από τον Θησέα, αποτελεί τυπική παράσταση αμαζονομαχίας. Αριστερά από την είσοδο στην αίθουσα Β, στην **πρόβληξη 16**, εκτίθενται εργαλεία και σκεύη καθημερινής χρήσεως και διατεχνικών δραστηριοτήτων. Το καλύτερο τμήμα της θιρατικής περιλαμβάνει δείγματα της ευδοκίης νομισματοκοπίας αλλά και ξένα νομίσματα που εισήχθησαν στην περιοχή θηλώνουσα τις οικονομικές σχέσεις με άλλες περιοχές.

Στην **πρόβληξη 17** αποκτά ο επισκέπτης εικόνα των ιδιωτικών κατοικιών και του περιχόμενου τους ή της διακόσμησης τους. Τον 4ο π.Χ. δημιουργούνται στην Ερέτρια οικίες με επίσημους χώρους, που περιλαμβάνουν περιούλιση αούλ, γύρω από την οποία υπήρχαν αίθουσες. Το Γοργόνειο, από επιπυρραρισμένο πηλό, προέρχεται από την καλύτερα σήμερα διατηρημένη και επισκέψιμη "οικία με τα Μωσαϊκά". Κράτηρες, ειδώλια ζώων, μοιλόθινα ανάγλυφα σκεύη και υβόρηρο σε σχήμα λεοντοκεφαλής αποτελούν χαρακτηριστικά δείγματα του περιχόμενου τους ή των αρχιτεκτονικών λεπτομερειών των ιδιωτικών κατοικιών (Ελβετικές ανασκαφές).

Στην **πρόβληξη 18** εκτίθενται τρεις από τους 9 αμφορέα που βρέθηκαν σε σπήτι (ανασκαφές Αρχαιολογικής Εταιρείας).

Πρόβληξη 19. Από φυλογενικές πηγές αλλά και από επιγραφικές μαρτυρίες είναι γνωστό ότι στην Ερέτρια, εκτός από την Απόλλωνια και την Άρτεμη, λειτουργούσαν και οι ναοί της Αφροδίτης, της Δήμητρας και της Κόρης και άλλες θεότητες. Στα Ελληνιστικά χρόνια εισεβάλλουν και νέες, ανιπιπτικές θεότητες. Τα αντικείμενα που εκτίθενται εδώ εικονίζουν θεότητες ή ήρωες, προέρχονται τόσο από ιερά όσο και από ιδιωτικές νέες.

Πρόβληξες 20 και 21. Από τον 5ο π.Χ. αι. εγκαταλείπεται η Ν.Δ. παράκτια νεκρόπολη και τα νεκροταφεία βρίσκονται εκατέρωθεν των οδών που οδηγούν από τη Χαλκίδα στη δυτική πύλη της Ερέτριας και από τα ανατολικά τείχη προς την Αμάρυνθο. Στους τάφους, που πολλές φορές είναι οικογενειακοί με περίθλο, συνήθη κτερίσματα είναι ληκυθία μελανόμορφες ή ερυθρόμορφες τοπικών ή αττικών εργασιών, ρόδια ή κάπποτα σε γυναικείες ταφές, θήλαστρα και κοίλικες νευροσπαστες σε παιδικές, ειδώλια, και πρόνες διαφόρων ειδών στον παλαιότερο τάφους **(πρόβληξη 20)**. Από τάφους της ύστερης κλασικής και της ελληνιστικής περιόδου προέρχονται τα εκθέματα της **πρόβληξης 21**.

Πρόβληξη 22. Την περίοδο της Μακεδονικής κατάκτησης (6ος αι. π.Χ.) κατασκευάζονται στην περιοχή Ερέτριας-Αμάρυνθου μνημειώδεις τάφοι. Τα ερείπια τάφου που μιλούν για τους μακεδονικούς, από τους ελληνικούς παύρινους και το όνομά τους. Όλοι βρέθηκαν συλημένοι. Λείψανα ενός τάφου, που ονομάζομαι "τάφος των Ερσίων", για το πλήθος αγαθμάτων ερωτών που βρέθηκαν εκεί, ανακαλύφθηκε το 1897 στην Ερέτρια. Το πλούσιο περιχόμενό του βρίσκεται τώρα στο Μουσείο της Βοστώνης. Λείψανά του εκτίθενται εδώ.

Οι **πρόβληξες 23** και 24 περιλαμβάνουν μερικά αντικείμενα από την τελευταία φάση στο Λευκαντί (8ο π.Χ. αι.), όπως το θραύσμα αγγείου με παράσταση αλόγων και πολεμική **(πρόβληξη 23)**. Τα περισσότερα εκθέματα όμως αποτελούν ευρήματα από διάφορες θέσεις στην Ερέτρια.

Στην **πρόβληξη 24** ενδιαφέρον είναι τεράστιο αμπύλι πινάκιο με διονυσιακές σκηνές, ένα fish-plate (ψαριανάκιο), που ονομάζομαι έτσι για τα παρωπίδες ψαριών που έχει και δείχνουν ίσως τη χρήση του. Λεκανίδες, πυλίδες, θήλαστρα κ.λπ. κοινά είναι της ερρατικής οικουσίας είναι τα λοιπά εκθέματα.

Πρόβληξη 25. Περιλαμβάνει ευρήματα από τον αποθήτη σημαντικού ιερού, προφανώς της Αμαρυσίας Αρτέμιδος, που ανακαλύπτεται τα τελευταία χρόνια από την υπογράφουσα. Τα εκθέματα χρονολογούνται από το τέλος του 8ου αι. π.Χ. έως τον 1ο αι. π.Χ. Εφοριστικο ενδιαφέροντος είναι δύο "επιτήρη" (σκεύη γυναικεία, που χρησιμοποιούν στο ράβιμο ή γνάσισο), πλήθος ειδωλίων, πήλινα προσώπια, εφοριστικά γυδάλια, φοινικικά αγγεία, που όλα δείχνουν τη διάρκεια του ιερού και την εφοριστική σημασία του.

Στους τάφους της αίθουσας καθώς και στον κλειστό χώρο εκτίθενται γλυπτά και ανάγλυφα προερχόμενα τόσο από ιερά όσο και από τάφους. Σημαντική είναι η αετωματική επίσημη στήλη με παράσταση Απόλλωνος και Αρτέμιδος εκατέρωθεν ομφαλού (αρ. 1175), που εκτίθεται αριστερά από το αέτωμα, καθώς και τμήματα επιτύμβιων στήλων δεξιά του. Ένας γυνικός ασφόδελος κούρος (αρ 612) καθώς και δύο ελληνιστικές στήλες, η μία με δύο ανιπιπικά κρήνια (αρ. 330), η άλλη (που αποτελεί επίσημη μνημύση) με ληκυθίο μεταξύ δύο ανιπιπικών σφηνών (αρ. 633) είναι τα λίγα γλυπτά που εκτίθενται εδώ, ώστε να μην περιπατά η προσοχή του επισκέπτη, που θα πρέπει να θαυμάσει κυρίως το αέτωμα.

Βγαίνοντας από το Μουσείο, αριζεί να επισκεφθεί κανείς τη Στοά, όπου εκτίθενται επιγραφές και επιτύμβιες στήλες, των οποίων δεν έχει γίνει ακόμη η οριστική τοποθέτηση και ένα ακέραιο κεραμικό κλιβάνο, που βρέθηκε κοντά στην αρχαία Αγορά.

Αριστερά, τέλος, από την είσοδο εκτίθεται γυναικείο γλυπτό από τη μεταρραπτική επισκευή του αετωμάτος του ναού του Δάφνη φόρου Απόλλωνος. Το πινάκιο του βρίσκεται στη Ρωμή.

Οδηγός του Μουσείου δεσποχεί Ε. Τσιφλιτάκη. Επικοινωνία από την υπογράφουσα και συνεργάτες της.

Εως τώρα για τους χώρους της Ερέτριας χρησιμοποιούσα ο ωραίο οδηγός των Ρ. Auberson-Karl Schofield, "Ερέτρια, Αρχαιολογικός Οδηγός", Αθήνα 1973, με πλήρη την έως τότε βιβλιογραφία. Πρόφατα δημοσιεύθηκε ο Οδηγός για την οικία με τα Μωσαϊκά: "Ερέτρια, Οδηγός της οικίας με τα Μωσαϊκά", Αθήνα 1991 (Συνεργάτες των Ρ. Ducey, Karl Fleber, A. Charon, S. Huber). Χρήσιμος είναι επίσης ο τόμος του περιοδικού HISTOIRE ET ARCHÉOLOGIE, Μάιος 1985, αφιερωμένος στην Ερέτρια (Erétrie, cité de la Grèce antique), με σχετική βιβλιογραφία.

Εργαστήρια: Υπάρχει Ελληνική συντηγή της για τη συντήρηση των κεραμικών κυρίως ευρημάτων. Ελβετός συντηγήτης για άλλες ύλες, ο οποίος εργάζεται ορισμένους μήνες τον χρόνο.

Ώρες λειτουργίας: 8.30 π.μ. - 3 μ.μ. Δευτέρα κλειστό.

1 Ιανουαρίου, 25η Μαρτίου, 1η Μαΐου, 26 Δεκεμβρίου, Πάσχα, κλειστό.

Μεγάλη Παρασκευή λειτουργεί από 12 μ.μ. - 3 μ.μ. Τηλέφωνο : 0221/62-206

Δρ. Έφη Σαπουνά-Ζακελλαράκη

Έφορος Αρχαιοτήτων